

Prologus in bibliam

Prologus primus. Venerabilis frater Nicolai d. ly.
ra ordinis seraphici Franciscanum testm vetus de com-
mendatione sacre scripture in generali incipit.

Ec oiali ber vite

Nec oiali ber vite. **z. eccl. xiiij. Scd3**
p dicit vtrius Greg.
bomel. xxy. euage-
liorum: tpalis vita
etne vite compata
mors est poti' dice-
da q vita. Scit e-
re a phis edite or-
dinant ad finē p se-
quēdū in pnti vita: q sciētie pactice ab eis tradite or-
dinant ad felicitatē politicā: loquendo de politica pnti
vite. Sū scie speculative ordinat ad felicitatē cōtem-
platiuā: loquendo de cōtemplatōe q pōt bñ in vita pnti
z pviā nature q depēdet ex fantasmate: vñ d. iij. d. aia
q intelligit' nob necesse est fantasmata sū speculari
z de tali speculatione dñ ibidē: q intelligere corrūpitur
in nob: quodā interiori corrupto. **Sacra autē scriptura**
ordinat ad felicitatē vite future: quā pñ nesciunt:
fm q dicit beatus Hiero. in eplā ad Paulinū de om-
nibus sacre scripture libris. **Hoc docuit Plato nesci**
uit: hoc demosthenes eloquens ignorauit. **Et quibus**
cōdudatur q libri a phis descripti continentes scienti-
as ordinatas ad finē in hac tpali vita tantūmodo na-
turaliter psequendū: si compentur ad libros sacre scri-
pturę: que ordinatur ad finē eterne vite: magis sūt di-
cendi libri mortis q vite. **Sed liber cōtinēs sacra scri-**
pturam: que licet in multis libris partialibus diuidat
sub vno tñ libro continet. qui nomine generali lib vi-
te ppre nōiatur: fm q dicitur in verbo pzeassumpto.
Hec omnia zc. in quo sacra scriptura quadrupliciter
describit fm quatuor excellentias quib' oēm scriptu-
rā aliā excellit. **Primo. n. describitur vt singulari emi-**
nentie: qd notat pñomen singulare: cū dñ hec. **Secun-**
do describit vt generalis continentie. quod ostendit si-
gnū vniuersale: cū dicitur omnia. **Tercio vt specularis**
intelligentie qd denotat conditio libri: cum dicit liber
Quarto vt salutarie efficacit: quod ostendit consecu-
tio finis intenti: cū dicit: vite. **Circa primū sciendū q**
vna scientia eminentior est altera seu honorabilior du-
plici de cā. vt habetur. j. de anima. **Qua est: qz est de no-**
biliori subiecto. **Alia: quia procedit certiori mō et ppe**
vtrancq sacra scriptura que ppre theologia dicit cum
ipā sola sit textus huius scientie omnes scientias alias
anteceat. **Primo quia habet deū p subiecto qui est**
in summo totius nobilitatis: propter quod nōiatur
theologia: quasi fmo de deo. **Secundo: qz procedit mo-**
do certiori. **Alie enim scientie humanitus repte proce-**
dunt p inuestigationē rationis humane: in quo quidē
pcessu lz non sit error: qm ad cognitionem primo-
riū principiorū q sunt p se nota: fm q dñ. ij. metapbisi.
In foribus quis delinquet: tñ in deductione cōclusio-
nuz ex principijs pōt esse error: maxime qm ad con-
clusiones a pñis principijs longinqs: vñ et in tali pces-
su oēs phis innitentes tñ humane inuestigationi inue-
niuntur errasse: et ideo de singulari eminentia hui' sci-
entie dicitur Deū. iij. **Hec est sapientia vestra z intel-**
lectus corā populis. **Sapientia em dñ ppre illa sciētia**
que cōsiderat altissimas causas: vt habet. j. metapbisi.
Sacra sō scriptura habet deū pro subiecto. vt dictūz
est: qui est prima causa simpliciter omnium: et ideo p-
prie dicitur sapientia. sed conuenienter additur vestra
ad distinguendū sapientiam sanctorū seu catholicorū
q est ipā sacra scriptura a sapientia phorū: et hoc potis

siue in duobus: videlz in pñietatibus de deo cognitio: z
in fine cognitionis. lz em phis habuerint cognitionē de deo:
hoc tñ solū fuit qm ad pñietates q de ipo pñt cōdudi p
inuestigationē rōnis. pcedere ex creaturis. sicut phs. xij.
metha. pbat eius vnitatē: z. viij. phi. virtutis infinitates
z sic de silib'. **Sz pphē z apli scī q hanc scripturā nobis**
traderūt: p reuelatōz spūscī habuerūt cognitōz de p-
prietatib' diuinis trāscēdētib' inuestigatōz rōnis: vt de
pluralitate psonarū z earū distinctiōe i vnitatē essētie: z cō-
silib'. **Itē phi cognitionē de deo habitā nō ordinauerūt**
ad aliū finē s ipam quesierūt ppter ipm speculari tñ in qz
tñ ē pfectō ipius cognoscē. **Cognitio autē dei q i sacra scri-**
ptura tradit: ad h pñcipalr querit: vt p ipam ipē specu-
lās seu cōtēplās ferat in amorē ipius obiecti cogniti. scz
de ipm sup se z sup oia diligēdo. z ppter h saluator mat.
xij. dicit: q in duobus pceptis charitatis tota lex pēdet
z pphē. **Et apls. j. ad 2bi. j. Finis pcepti ē charitas d cor**
de puro: z cōscientia bona ac fide non ficta. **Et qz phi suo**
sensui innitentes hūc finē nō attēderūt: nō errauerūt. ppe
qd eorū sapia insipientia nōiā ad Ro. j. **Qui cū deū cog-**
nissent nō sicut deū glorificauerūt aut grās egerūt s eua-
nuerūt i cogitatōib' suis: z obscuratū est insipies cor co-
rū. dicētes se. n. esse sapiētes stulti facti sunt. **Sed qm sa-**
cra scriptura nō solū excellit alias in quātū est de subiecto
nobiliori: sed etiam in quātū pcedit mō certiori: vide-
licet p diuinā reuelationē cui nō pōt subesse falsum: ideo
subditur in auctoritate premissa. **Et intellectus corā po-**
pulis. **Intellectus em ppre dñ habitus principiorū: circa**
que nō est error: vt iā dictū est: ppter qd illud qd cōcludit
directe ex illis iudicat simpliciter esse verum z quod inue-
nit eis repugnās: iudicat simpliciter esse falsum. **Ita sūtr**
quicqd ex sacra scriptura manifeste cōcludit: vñ iudica-
tur. qd aut ei repugnat: falsum simplr reputat: z iō sacra
scriptura nō solū vocat sapia: sed etiā cū hoc intellectus
vide dñ ecclē. xij. **Implebit eū spiritu sapientie z intelle-**
ctus. **Et ad colo. j. Impleami agnitōe voluntatē eius in**
oi sapia z intellectu zc. z sic patet primū. **Circa secundūz**
considerandū: q sub consideratione alicuius scientie nō
solū cadit subiectū: sed etiā ea que habent attributionēz
ad ipm vt bñ. iij. **Metba. sicut sub cōsideratione medici**
nō solū cadit sanitas vel corpus sanabile: sed etiā vrina
in quātū est in dicatiua sanitatis: et potio in quātū est fa-
ctiua ei: z dicta in quātū ē ipius cōseruatiua: z sic d alijs
Omnia autē creata hnt attributionēz ad ipm deū q ē bu-
ius scientie subiectum ppter quod ista scientia ē quodam
mō pñideratiua oim: in quo apparet ei pñientia genera-
lis q notat in verbo pñitus psumptio: cū dñ. **Oia de q**
pōt exponi: quod dñ Sapi. j. **Hoc quod continet oia sciē-**
tiā bz vocē vt sit sensus: hoc. f. volumē sacre scripture. q
licet diuidat in plures libros partiales: tñ redigut i vno
volumine quod biblia appellatur. **Continet omnia: qz h**
scientia est quodammodo omnium consideratiua. **Sciē-**
tiā habet vocis: de pñietate vocis est. q sit verbi signifi-
catia: z pñium est sacre scripture q sit diuini verbi expō-
siua: fm q manifeste habet Joh. j. **In principio erat ver-**
bū zc. **Et quia per verbum omnia facta sunt. vt ibidē sū-**
ditur. ideo omnia sub consideratione huius scientie con-
tinentur non tamen sub proprijs rationibus singulorūz:
qz hoc pertinet ad scientias particulares et humane in-
uentas. **Sed in quantum ex omnibus creatis manu duci-**
mur in cognitionem et dilectionē dei per veram fidē cha-
ritate formatā: ad quam consideratio huius scientie or-
dinatur: vt predictū est. **Et hoc est quod dicit Aug. xiiij.**
de trini. ca. j. **Nō vtiq: quicquid sciri potest ab homine in**
rebus humanis vbi plurimū supuacue vanitatis z nōle
curiositatis est: huius scientie tribuens: sed illud tantūm
quo fides saluberrima que ad verā beatitudinem ducit
gignitur: nutritur: defenditur: et roboratur. **Unde z Jo.**
xvi. **saluator loquens de spiritu sancto cuius reuelatione**
tradita est hec scriptura dicit. **Docebit vos omnem veri-**
tatem. glosa. necessariam ad salutem: z sic patet secundū
Circa terciū: quod est intelligentia specularis: quod

Prologus

notat cū dicitur: liber: considerādū q̄ liber b3 similitudinē spe-
culi. q̄ sicut in speculo apparent forme sensibiles sic in li-
bro relucunt intelligibiles veritates. Unde 7 diuina pre-
scia in qua relucunt oēs veritates liber vocat. in q̄ libro
legerunt sc̄i apli 7 p̄be q̄ hāc sciam tradiderūt: 7 hoc est
q̄ dicit gl. sup illud. *Isai. xlviii.* Dispone domini tue rē.
Glo. Prop̄ete in ip̄o libro p̄scientie dei i quo oīa scripta
sūt legere p̄nt q̄d tamen non est sic intelligendū q̄ p̄be
viderint ip̄am dei essentia: que idē est cū eius p̄scitia: q̄
p̄betica cognitio cū habeat enigma. euacuāt in tali visi-
one: fm̄ q̄ dicit apo. *i. Cor. xiii.* S3 p̄ tanto dicūt. p̄be
in libro p̄scientie dei legisse: q̄ p̄ spēs diuinit̄ imp̄ssas mē-
tib3 p̄betaz 7 p̄ lūmē p̄betici eis p̄portionatū: videbāt
suo mō veritatē a dei scia ad eos deuata p̄ reuelationē:
sicut intellectus possibilis ut lūmē intellectus agēs ip̄i-
cit i spēs a fantasmatib3 accepti sibi p̄portionabiles veri-
tates. Nos at̄ q̄ talē cognitōnē nō bēm3: q̄ lūmē p̄be-
tico illustrati nō sum3 nō possum3 legē i dicto libro: s3 i li-
bro scripture sacre nobis tradito a p̄betis. *Is. xlii.* tñ iste liber
h3 spālē. q̄ vna lra p̄tinet p̄les sēsus. Cui3 rō ē: q̄ p̄ncipa-
lis b3 libri auctor ē ip̄e d̄s i cui3 p̄tate ē nō solū vti vocib3
ad aliqd significādū: q̄d etiā boies facere p̄nt 7 faciūt. s3
etiā reb3 significat p̄ voces vti ad significādū alias res.
7 iō cōc est oib3 libris: q̄ voces aliqd significēt. S3 spālē
ē huius libri: q̄ res significat p̄ voces aliqd significēt. Se-
cū dū igit p̄mā significatōz q̄ ē p̄ voces accipit sēsus lra-
lis hystoric3. Scōz vō aliā significatōz q̄ ē p̄ ip̄as res: ac-
cipit sēsus mystic3 seu spālīs: qui est triplex i generali:
q̄ si res significat p̄ voces referat̄ ad significādū ea q̄
sūt in noua lege credēda: sic accipit sēsus allegoric3. Si
aut̄ referat̄ ad significādū ea q̄ p̄ nos sūt agēda: sic ē sē-
sus moralis vel tropologic3. Si aut̄ referat̄ ad significā-
dū ea q̄ sūt sperāda in b̄titudine futura: sic ē sēsus anago-
gic3. 7 v̄ ab ana q̄d est sursum 7 goge q̄d est ductio. vnde
d̄sus. Lra gesta d̄cet: q̄d credas allegoria. Moralē q̄d
agas q̄ tendas anagogia. Et istoz quatuor sensū p̄ po-
m̄ exēplū in hac dictione. Hierlm̄: q̄ fm̄ sensum lralē signi-
ficat quādā ciuitatē q̄ fuit quōdā metropolis i regno iu-
dē q̄ p̄ fuit fundata a melchisedech: postea p̄ salomonē
dilatata 7 fortificata. Scōz sensum vō moralē significat
aiam fidēlē: fm̄ quē sensum d̄ *Isai. lii. ca.* Consurge sede
hierlm̄ zc. Scōm vō sensum allegoricū significat ecclīaz
militatē: fm̄ quē d̄ *Apoc. xxi.* Quid ciuitates sc̄am i r̄m
nouā descendētē de celo: sicut sponsam ornata viro suo
Scōm vō sensum anagogicū significat ecclīam triūphā-
tem: fm̄ q̄ d̄ *Gal. iiii.* Illa que sursum est Hierusalem est
lībra. que est mater nostra. Et sicut positum est exēplū
in vna dictione ita posset poni in vna oratione. 7 sicut in
vna ita et in alijs. Igitur de isto libro sub vna litera cōti-
nente plures sensus dicit *Ezech. ii.* Ecce man3 missa ad
me in qua erat inuolutus liber et expandit illū corā me q̄
erat scriptus intus et foris. Et *Apo. v.* Quid in dextera se-
dentis super thronū librū scriptū intus et foris. Scriptu-
ra exterior est sensus lralis: qui est patetior: q̄ per voces
immediate significatur. Scriptura aut̄ interior: ē sensus
mysticus vel spiritalis: qui est latentior: q̄ p̄ res signifi-
catas vocibus designat̄ ut p̄dictū est. 7 sic patet terciū
Circa quartū in q̄ notat̄ efficacīa salutaris cū d̄r: vite: cō-
siderādū q̄ sicut dictū est a p̄ncipio. nulla alia scriptura
nisi ista ducit immediate ad vitā b̄tām: q̄ est sola vita sim-
plicis: q̄ mortē nescit. Ideo saluator *Joh. v.* loquens de
efficacia huius sacre scripture dicebat iudeis in lege p̄d̄.
Scrutamini scripturas in q̄bus putatis vos vitā eternā
h̄re. Circa quod sciendū: q̄ hoc verbū putatis: q̄d impor-
tat falsi opinionē: vel saltē veri dubitatōz: nō refertur ad
ip̄am sacra scripturā que nullū falsum p̄tinet: ut p̄z ex su-
pradictis. nec ē etiā dubiū quin ad vitā p̄ducatur b̄tām. cū
sit q̄ddā in istū pueniēdi ad eternā felicitatē: ut p̄z ex v̄-
bis beati *Augu.* In ip̄is inductis. S3 referē ad legispositos
scripturā sacra male exponētes: 7 male viuētes. p̄p̄ que
merito p̄uādi erat a cōsecutiōe b̄titudinis eterne: q̄ est si-
nis b̄m3 scie quā sine dubio cōsequūt̄: eā sane intelligē

tes. 7 fm̄ sanū ip̄ius intellectū pie viuētes. fm̄ q̄ dicit
Ecc̄. xlii. Qui elucidat me. vitā eternā habebūt. elu-
cidat aut̄ sacra scriptura in vera ip̄ius expositione 7 i
sc̄a opatiōe. q̄ bec scriptura tanq̄ oibus eminentior
continet p̄fectiones sc̄ie practice 7 speculative. Et sic p̄
veri cognitionē: 7 boni opationē. p̄ducit ad vitā b̄tāz
quā nobis cōcedat q̄ sine fine viuit 7 regnat.

ExPLICIT p̄m3 plogus d̄ cōmēdatione sacre scriptu-
re in generali. Incipit plogus scōs de int̄iōe aucto-
ris 7 mō p̄cedendi.

Item d̄ terra sedētis sup thronū librū scriptū in-
tus 7 foris. *Apo. v.* Sicut dictū est in plogo p̄ce-
dēt. liber iste est sacra scriptura: q̄ d̄ script3 ex-
terior q̄tū ad sensum lralē: 7 int̄i3 q̄tū ad sensū my-
sticū 7 spālē. q̄ l3 trifariā diuidat̄ in generali: ut p̄dictū
est: tñ sub quolibet membro p̄t̄ fieri expositionum
mysticaz multiplicatio i speciali. oēs tñ p̄p̄ponit sē-
sū lralē tāq̄ fūdamētū: p̄p̄ q̄d sicut edificat̄ dedinat̄
a fundamētō disponit̄ ad ruinā: sic expositio mystica
discrepās a sensu lrali. reputāda ē indecēs 7 incepta: v̄
saltē m̄m3 decēs ceteri parib3: 7 m̄m3 apta: 7 iō volēti-
b3 p̄ficere i studio sacre scripture necessariū ē incipere
ab intellectu sensus lralis marie cū ex solo sensu lrali.
7 nō ex mysticis possit argumētū fieri ad p̄batiōēz vel
declaratōz ali3 dubij: fm̄ q̄ dicit *Aug.* in eplā d̄ vincē-
tiā donatistā. Alteri3 p̄siderādū q̄ sensus lralis a q̄ est
incipiēdū ut dictū ē. v̄ multū obfuscat̄ dieb3 moder-
nis. p̄m̄ vicio scriptorū: q̄ p̄p̄ similitudinē lraz i multis
loc3 ali3 scripsit q̄ beat̄ veritas text3: p̄t̄ imp̄tia ali-
q̄z correctorū q̄ i plurib3 locis fecit p̄cta. vbi nō de-
bēt fieri. 7 v̄sus incept̄ vel eliminat̄ vbi nō d̄nt i-
cipi et eliminari. et p̄ hoc snia lre variat̄ ut patebit in suis
locis infrapsequendo d̄no p̄cedēte: p̄m̄ ex mō trāsla-
tiōis n̄re. q̄ in multis locis ali3 b3 q̄ libri bebraici: fm̄ q̄
declarauit *Isai.* in li. de bebraicis q̄onib3: 7 i plurib3
alijs locis. 7 ali3 expositores sacre scripture legēdo vel
scribendo idē dicūt: 7 tñ fm̄ biero. i sedo plogo super
geñ. 7 i plurib3 alijs locis p̄ veritate lre b̄nda i scrip̄a
v̄. re. recurrēdū ē ad codices bebreorū. In h̄ tñ valde
cauēdū ē. q̄tū ad passus scripture v̄. re. q̄ d̄ veritate xpi
ac̄ re p̄ntib3 ad hoc loquūt̄. q̄z alijs iudei corrupit
ad defensionē sui erroris. put̄ in pte declarauit in q̄daz
questionē d̄ diuinitate xpi. 7 adhuc declarabo plen3:
q̄n passus tales occurrēt d̄no cōcedēte. In illis aut̄ in
q̄bus nō ē verisile q̄ aliqd immutauerūt: cū nec cāz h̄
faciendi habuerūt: nullū v̄ p̄culū: s3 maḡ secur3: fm̄ d̄
ctū b̄i biero. in dubijs recurrere ad textū bebraicum
tanq̄ ad originale p̄ veritate textus declarāda. Sc̄e
dum etiā q̄ sensus lralis est multū obumbratus. p̄p̄
modū exponēdi cōiter traditū ab alijs: q̄ l3 multa bo-
na dixerūt: tñ p̄z tetigerūt literalē sensum: 7 sensus
mysticos int̄atū multiplicauerūt. q̄ sēsus literal̄ inter
tot expositiones mysticas interceptus p̄m̄ suffocatur
Itē textū in tot particulas diuiserūt: 7 tot cōcordanti-
as ad suū p̄positū induxerūt: q̄ intellectū 7 memoriā
in pte confundūt ab intellectu lralis sensus animū d̄
strabentes. Dec igit et sila vitare. p̄ponens: cū dei ad-
iutorio int̄do circa literalem sensum insistere: 7 pau-
cas valde 7 breues expositiones mysticas aliq̄n inter-
ponere l3 raro. S3 int̄do nō solū dicta doctoꝝ catho-
licorū: s3 etiā bebraicorū: marie Rabbi salomon q̄ inter
doctores bebreos locutus est rōnabili3 ad declaratio-
nē sensus lralis inducere. Aliqua etiā dicta bebreorū
valde absurda aliq̄n l3 valde raro interponā. nō ad te-
nendū ea vel sequēdū. s3 ut p̄ bec appareat quanta ce-
citas cōtigerit in israel. fm̄ dictū pauli apli ad *Ro. xi.*
p̄pter q̄d etiā dicit bebreorū nō est inherēdū. nisi q̄tū
rōnī cōsonant 7 lre veritati. Item om̄ssis ploga p̄-
ncipio geñ. incipia: tñ q̄ residuū vite mee nō credo ad
expositionem totius sacre scripture sufficere. Et ideo